

Кларк Аштън Смит

ИЗБРАНИ РАЗКАЗИ

София, 2021

THE BEST SHORT STORIES OF CLARK ASHTON SMITH

Copyright © CASiana Literary Enterprises

Published by permission of CASiana Literary Enterprises, the Literary Estate of Clark Ashton Smith.

© Издателство „Изток-Запад“, 2021

Всички права на български език запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде възпроизвеждана или предавана под каквато и да е форма и по какъвто и да било начин без изричното съгласие на издателство „Изток-Запад“.

© Иван Атанасов, подбор и съставителство, 2021

© Огняна Иванова, превод, 2021

© Деница Трифонова, оформление на корицата, 2021

ISBN 978-619-01-0883-2

КЛАРК
АШТЪН
СМИТ

ИЗБРАНИ
РАЗКАЗИ

Подбор и съставителство

Иван Атанасов

Превод от английски

Огняна Иванова

Съдържание

Градът на пеещия пламък	7
Завръщането на магьосника	26
Историята на Сатампра Зейрос	43
Поклонникът на злото	57
Неизмерим ужас	71
Съдбата на Ейвусъл Уътокуан	87
Заветът на Атамаус	97
Ловци от отвъдното	117
Звяра от Авероан	135
Гробищното семе	151
Островът на мъчителите	166
Обитателят на бездната	183
Мрачният ейдолон	201
Жабешката майка	230
Хищник в гробницата	239
Смъртта на Малигрис	252
Градината на Адомфа	266
Genius Loci	277
Смъртта на Илалота	296
Подземни изчадия	308
Илурнският колос	318
Гробниците на Йох-Вомбис	358

Градът на пеещия пламък

Предисловие

Бяхме приятели от десетилетие или повече, затова познавах Джайлс Ангарт толкова добре, колкото можеше да претендира да го познава всеки друг. Цялата работа по това време обаче беше и продължава да бъде мистерия за мен, колкото беше и за другите. Понякога си мисля, че Ангарт и Ебънли бяха замислили всичко като огромна измама, която не може да бъде разкрита; че двамата все още живеят някъде и се присмиват на света, който бе толкова силно озадачен от тяхното изчезване. А понякога си правя колебливи планове отново да посетя Хребета с ямата и да намеря двата заоблени камъка, споменати в разказаната от Ангарт история като притежаващи известна прилика със счупени колони. Междувременно не е открита каквато и да е следа от изчезналите мъже, нито се е чул и най-малкият слух относно тях, и всичко това, изглежда, ще си остане една твърде странна и смущаваща загадка.

Ангарт, чиято слава като писател на фантастична проза вероятно ще надживее славата на повечето съвременни автори в списания, прекарвал лятото в Сиера Невада и живеел там самичък, докато художникът Феликс Ебънли не му отишъл на гости. Картините и рисунките на Ебънли, когото няха честта да познавам, бяха добре известни заради богатото му въображение; беше илюстрирал не един от романите на Ангарт. Когато летуващите в съседство се обезпокоили поради дългото отсъствие на двамата мъже и претърсили хижата за евентуален ориентир, намерили на масата пакет, адресиран до мен; получих го по-късно, след като бях прочел много вестникарски хипотези относно

двойното изчезване. В пакета имаше малък бележник с кожени корици. На форзаца Ангарт беше написал:

Драги Хастейн!

Ако желаеш, по-нататък може да публикуваш този дневник. Хората ще го сметнат за моята последна и най-налудничава творба, освен ако не решат, че си го водил ти. Кое то и да стане от двете, все ще е добре.

Сбогом.

Твой Джайлс Ангарт

Тук публикувам съдържанието на бележника, който несъмнено ще бъде посрещнат така, както Ангарт е предвиждал. Самият аз обаче не съм напълно сигурен дали историята е истинска, или е измислена. Единственият начин да се уверя, че е истинска, е да открия мястото с двата каменни блока, а всеки, виждал Хребета с ямата и бродил из осеяната със скали пустош в продължение на мили, ще си даде сметка колко трудна е такава задача.

Бележникът

31 юли 1930 г. Никога не придобих навика да си водя дневник – несъмнено най-вече поради начина си на живот, в който не се случваше нищо и сякаш рядко имаше какво да запише човек. Ала станалото тази сутрин беше толкова необичайно и своеобразно, толкова далече от всекидневните закони и съответствия, че се виждам принуден да го запиша според разбирането и възможностите си. Освен това възнамерявам да си водя бележки, ако това преживяване се повтори и продължи. Напълно безопасно е да го направя, защото по всяка вероятност никой, прочел записките ми, няма да им повярва.

Тръгнах да се разходя по Хребета с ямата, който се намира на миля или по-малко на север от моята хижа близо до Съмит. Той се различава значително от обичайния околен пейзаж, но е едно от любимите ми места. Изключително гола и пустинна местност, почти без растителност, ако не броим планинските слънчогледи, храстите див касис, единичните яки, обрुлени от

ветровете борове, както и гъвкавите лиственици. Геолозите отричат да е от вулканичен произход, но въпреки това показалите се на повърхността скали от груб камък с неравна повърхност, както и огромните купчини чакъл напомнят на вулканична шлака и отпадъци от циклопски пещи, изсипани във времената преди човека, за да изстинат и да се втвърдят в безкрайно гротескни форми. Някои плочи сред тях напомнят на фрагменти от най-древни барелефи или на малки праисторически идоли и фигури, а други сякаш са гравирани със забравените букви на неразгадаемо писмо. Най-неочаквано в края на дългия, гол хребет има езерце, чиято дълбочина никога не е била измервана. Хълмът е странна интерлюдия сред гранитните повърхности и пластове и покритите с борове падини и долини на областта.

В ясното и безветрено утро често се спирах, за да се любувам на величествения изглед към различни пейзажи, изникващи на всяка крачка: титаничните укрепления на върха, наричан Замъка, суровия масив на връх Донър, разделян от обраслия с ели проход, далечната, ярка синева на планините Невада и меката зеленина на върбалака в ниското, намиращо се в краката ми. Беше изолиран, безмълвен свят и единственият звук, който чувах, бяха гласовете на цикадите в касиса, наподобяващи пращането на сухи клонки.

Известно време се движех на зигзаг и когато стигнах до една от покритите със ситни камъчета поляни, изобилстващи на хребета, взех да се взирам в земята с надеждата да намеря камък, достатъчно чудноват и странен по форма, който си струва да запазя като нещо необичайно; при предишните си обиколки бях намерил няколко такива камъка. Изведнъж излязох на съвсем голо място сред камънака – правилен кръг, сякаш с изкуствен произход, където не растеше нищо. В средата му имаше два самотни заоблени камъка, изненадващо сходни по форма, на пет стъпки един от друг. Спрях, за да ги проуча. Субстанцията им беше някаква матова, зеленикаво-сива скала, която, изглежда, се различаваше от всичко в околността. Мигом изпитах, без да имам причини за това, странната представа, че това може да са пиедесталите на изчезнали колони, разрушени от безбройните години, които са престояли в този затънт край. Нямахше съмнение, че съвършената

заобленост и еднаквата форма на камъните не бяха обичайни и макар че имам известни познания по геология, не можах да определя състава на гладкия и приличащ на сапун материал.

Въображението ми се развихри и започнаха да ме спохождават разни доста смели фантазии. Но и най-дръзката от тях беше направо тривиална в сравнение с онова, което се случи, когато направих една крачка и стъпих в празното пространство точно между двата камъка. Ще се опитам да изразя последвалото с всички дадени ми вербални способности, макар че на човешкия език е присъщо да липсват думи, подходящи за описанието на събития и усещания извън нормалния периметър на човешкия опит.

Нищо не е по-смущаващо от това да прецениш погрешно крачката към по-ниско равнище. Представете си какво е да пристъпиш напред на равно, открито място и да откриеш, че под нозете ти няма абсолютно нищо! Имах чувството, че пропадам в дълбока пустота, а същевременно пейзажът пред очите ми изчезна във вихър от начупени образи и вече нищо не се виждаше. Усещах силен, полярен студ, прималя ми и получих неописуем световъртеж, дължащ се несъмнено на сериозно нарушеното ми равновесие. Освен това – дали поради скоростта на моето спускане или по някаква друга причина – направо не можех да си поема дъх. Мислите и чувствата ми бяха неописуемо объркани и половината от времето ми се струваше, че падам *нагоре*, а не надолу, че се плъзгам хоризонтално или под някакъв остър ъгъл. Накрая имаш усещането, че правя пълно салтомортале, а после открих, че отново стоя прав върху твърда земя, без никакво поклячане или олюляване от сблъсъка. Тъмнината изчезна от зрителното ми поле, но все още се чувствах замаян, а в оптичните образи, които ми се явяваха, известно време не виждах никакъв смисъл.

Когато най-после си възвърнах способността да разпознавам и бях в състояние да схващам в известна степен заобикалящото ме, усетих душевен смут, равностоен на усещаното от човек, който неочаквано се оказва кацнал на непознатата планета. Изпитвах все същото чувство на пълна загуба и отчуждение, каквото несъмнено се изпитва в такива случаи – все същото за-

майващо, обсебващо изумление, все същото отвратително усещане за това, че съм напълно отделен от подробностите на познатата ми среда, които дават цвят и форма на живота ни и дори определят нашата личност.

Стоях наред пейзаж, който в никаква степен и по нищо не приличаше на Хребета с ямата. Дълъг, плавно спускащ се склон, покрит с виолетова трева и тук-там осеян с камъни с размерите и формата на монолити, се простираше вълнообразно под мен и стигаше до обширна равнина с виещи се просторни морави и внушителни гори с високи дървеса от непознат вид, в които преобладаваха пурпурните и жълти багри. Равнината като че ли свършваше със стена от непроницаема златисто-кафеникава мъгла, образуваща фантомни островърхи възвишения, сливащи се с небе от сияен кехлибар, в което нямаше слънце.

На преден план в тази изумителна картина, на не повече от две-три мили от мен, се извисяваше град, чиито масивни кули и крепостни валове от червен камък бяха такива, каквито биха могли да построят анакимите от ханаанската земя в неоткрити светове. Една подир друга масивни стени и редици от грамадни остри върхове последователно се издигаха към небесата, запазвайки навсякъде суровите и тържествени линии в тази архитектура с господстващи прави ъгли. Тя сякаш заливаше и смазваше гледания със своето непреклонно присъствие, наподобяващо надвиснали канари.

Докато разглеждах града, забравих първоначалното си чувство за изненадваща загуба и отчуждение, примесени с нещо като истински ужас, и същевременно изпитах неясно, ала безусловно привличане – тайнствена еманация на някаква заробваща магия. Но след като се взирах известно време, космическата странност и непонятност на моето немислимо положение отново ме завладя и аз изпитах неудържимо желание да избягам от владяващата и потискаща чудатост на тези околности и да си върна своя собствен свят. С намерението да преборя вълнението се опитах да си изясня, ако е възможно, какво всъщност се беше случило.

Бях чел не едно описание за преминаване в друго измерение – всъщност самият аз съм написал една-две истории по темата и често размишлявах каква

е възможността други светове или материални равнини да съществуват съвместно в едно пространство с нашия свят, невидими и неосезаеми за човешките сетива. Разбира, се веднага се досетих, че съм попаднал в подобно измерение. Несъмнено, когато направих крачка напред между камъните, бях запрятен в някаква пролука или цепнатина в пространството, за да се появи в дъното на тази чуждоземна сфера в един съвсем различен вид пространство. В известен смисъл това изглеждаше много просто, но не и дотам просто, че да превърне този *modus operandi* в друго, освен озадачаваща умовете загадка.

При едно по-нататъшно усилие да се свързва проучих много внимателно онова, което непосредствено ме заобикаляше. Този път бях впечатлен от наредените монолитни камъни, които споменах, много от които бяха разположени на сравнително еднакво разстояние един от друг в две успоредни линии, които се спускаха по хълма, сякаш бележеха посоката на някакъв дъвен, заличен от лилавата трева път. Обърнах се, за да се спусна по него, и видях точно зад гърба си две колони, издигащи се на същото разстояние една от друга, както двата камъка от Хребета с ямата, и направени от същия приличащ на сапун зеленикаво-син камък. Стълбовете бяха с височина около девет стъпки, но едно време са били по-дълги, защото горните им части бяха пропукани и отчупени. Недалеч над тях планинският склон се губеше от погледа в дебел слой от същата златисто-кафява мъгла, която покриваше равното пространство в далечината. Повече монолити обаче нямаше – сякаш с тези колони пътят свършваше.

Беше неизбежно да не размишлявам върху връзката на колоните в това ново измерение и облите камъни от собствения ми свят. Със сигурност приликата не можеше да се дължи на случайност. Ако стъпех между колоните, дали щях да се върна в човешката сфера чрез ново падане надолу с главата от това място? И ако беше така, какви невъобразими създания от чуждо време и пространство бяха поставили там камъните и колоните като врата на входа, свързващ двата свята? Главата ми се замая от безкрайните видове предположения, породени от тези въпроси.

Ала онова, което най-вече ме занимаваше, беше проблемът за връщането ми на Хребета с ямата. Странното преживяване, чудовищно високите стени на близкия град, неестествените баг-

ри и форми на извънземния пейзаж идваха в повече на нервите на човек и аз имах чувството, че ще полудея, ако бъда принуден да остана дълго в тази обстановка. Освен това не се знаеше какви враждебни сили или твари можех да срещна, ако не се махна. Доколкото виждах, на склона и в равнината не си личеше да има живот, но можеше да се предположи, че големият град е доказателство за неговото съществуване. За разлика от героите в собствените ми истории, които искаха да попаднат в петото измерение или в световите на звездата Алгол със свършено *sang froid**, аз ни най-малко не притежавах самообладанието да преживявам приключения и като всеки човек инстинктивно се отдръпвах от неизвестното. Затова, като хвърлих един последен, изпълнен със страхопочитание поглед към извисяващия се град и обширната долина с висока, разкошна растителност, се обърнах и пристъпих между колоните.

Последва същото мигновено гмурване в слепи и мразовити бездни, същите неподлежащи на описание падане и въртене, белязали спускането ми в новото измерение. Накрая се озовах, много замаян и разтърсен, на същото място, от което бях пристъпил напред между зеленикаво-сивите камъни. Хребетът с ямата се люлееше около мен, сякаш имаше земетресение, и се наложи за минута-две да седна на земята, преди да възстановя равновесието си.

Върнах се в хижата си като насън. Преживяването ми се виждаше и още ми се вижда невероятно и нереално, ала въпреки това то успя да засенчи останалото, като оцвети и обсеби всичките ми мисли. Може би като го опиша, ще успея да се съвзема поне малко. Станалото ме разстрои много повече от всичко друго, което бях изпитал през живота си, и заобикалящият ме свят ми се струваше не по-малко невероятен и кошмарен от света, в който бях навлязъл по такъв непредвиден начин.

2 август. Последните няколко дни дълго размишлявах, но колкото повече мисля и се чудя, толкова по-загадъчно става всичко. Като имаме предвид, че процепът в пространството би трябвало да е абсолютен вакуум, лишен от въздух, небесни простори, светлина и материя, как бе възможно да падна

* Хладнокръвие (фр.). – Б.р.

в него? А след като бях паднал вътре, как бе възможно да изпадна навън, особено от сфера, която няма доказана връзка с нашата? В крайна сметка обаче, поне на теория, единият процес щеше да бъде толкова лесен, колкото и другият. Основното възражение е следното: нима е възможно човек да се движи във вакуум – нагоре, надолу, напред или назад? Цялата тази работа трудно би могъл да проумее дори Айнщайн, затова не смятам, че може да съм близо до истинското решение.

Освен това се борех с изкушението да се върна – ако не за друго, то за да се убедя, че всичко това наистина се случува. Защо, в крайна сметка, да не можем да се върна? Беше ми дадена възможност, каквато не е получавал никога преди мен; чудесата, които щях да видя, и тайните, които щях да науча, надхвърляха въображението ми. При тези обстоятелства изпитваният от мен нервен трепет беше неоправдано детински.

3 август. Тази сутрин се върнах, въоръжен с револвер. По някаква случайност, без да мисля, че това може да е от значение, не стъпих точно в средата на мястото между заоблените камъни. Несъмнено като следствие от това, моето спускане продължи по-дълго и по-стремително от преди и изглежда, се състоеше главно от спираловидна поредица салтоморталета. Вероятно са ми трябвали минути, за да се свързва от последвалия световъртеж, а когато се свързах, лежах на виолетовата трева.

Този път смело се спуснах по хълма и като гледах, доколкото мога, да не се отделям от странната пурпурна и жълта растителност, крадешком тръгнах към извисяващия се град. Всичко бе застинало; в екзотичните дървета, които сякаш наподобяваха с високите си прави стволове и хоризонталния листак строгите архитектурни линии на циклопските сгради, не се усещаше полъх на вятъра.

Не бях вървял дълго, когато стигнах до път в гората: път, павиран с поразителни каменни плочи – дълги поне двацет стъпки квадрати. Хукнах към града. Известно време мислех, че е напълно опустял и може би вече е неизползваем, затова се осмелих да вървя направо, докато не чух зад гърба си шум и когато се обърнах, видях няколко странни създания. Ужасен, отскочих назад и се скрих в един гъсталак, от който наблюдавах как тези твари минават и уплашен, се чудех дали не са ме видели. Оче-

видно страховете ми не бяха основателни, защото създанията не удостоиха дори с поглед скривалището ми.

Сега ми е трудно да ги опиша или дори да си ги представя, защото напълно се различаваха от всичко, което обичайно смятаме за отнасящо се за хората или животните. Бяха сигурно десет стъпки високи и се движеха с грамадански крачки, които след няколко мига ги скриха от очите ми зад един завой на пътя. Имаха ярки и лъскави тела, сякаш покрити с някаква броня, а над главите им се поклащаха като фантастични пера дълги, извити израстъци с опалесцентни оттенъци, но те може би бяха антени или някакви други органи с тактилни функции от необичаен тип.

Разтреперен от възмущение и почуда, аз продължих да се придвижвам през пищния, многоцветен шубрак. Докато вървях, за пръв път забелязах, че никъде няма сенки. Светлината идваше от всички краища на кехлибареното небе, на което не се виждаше слънце, и всичко бе просмукано от нейното меко, непроменливо сияние. Както споменах по-горе, всичко беше застинало и безмълвно, и в целия този свръхестествен пейзаж нямаше и помен от съществуването на птици, насекоми или животни. Когато обаче стигнах на около миля от града (доколкото можех да преценя разстоянието в свят, където и самите пропорции на предметите ми бяха непознати), най-напред долових нещо, което отначало ми се стори не звук, а вибрация. Усетих нервите си странно наелектризирани и изпитах тревожното чувство, че някаква незнйна сила или еманация започва да тече в жилите ми. Това стана осезаемо дълго преди да чуя музиката, но след като я чух, слухът ми тутакси определи, че тя съвпада с вибрацията.

Чуваше се слабо, беше далече и сякаш извираше от самото сърце на титанския град. Мелодията беше упойващо сладка и от време на време приличаше на чувствен женски глас, който пее. Само че няма човешки глас, който да може да се извиси до тази неземна височина, до пискливите, неизменно устойчиви тонове, които понякога навяват на мисълта за светлината на далечни светове и звезди, претворени в звук.

Обикновено не съм достатъчно чувствителен към музиката; укорявали са ме, че не реагирам на нея достатъчно активно. Сега обаче не се бях от-

далечил много, когато си дадох сметка за някакво необикновено ментално и емоционално обаяние, което започва да ми въздейства. В него, както в гласа на сирена, имаше някакъв чар, който ме привличаше, караше ме да забравя за странната обстановка и потенциалната заплаха в моето положение; усетих как мозъкът и сетивата ми се опияняват като от наркотик. По някакъв коварен начин, без да зная как или защо, музиката създаваше усещането за огромни, ала недостижими пространство и висини, за свръхчовешка свобода и ликуване, и сякаш обещаваше всички невъзможни прелести, които моето въображение си бе представяло съвсем бегло.

Гората стигаше почти до града. Надничайки иззад последните храсти, съзрях надвисналите крепостни стени в небето над мен и забелязах, че огромните каменни блокове са съединени безупречно. Намирах се близо до големия път, продължаващ през отворената порта, която бе достатъчно широка, за да могат да минат през нея бегемоти. Не се забелязваха стражи, а докато гледах, се появиха още няколко от високите, блестящи създания и влязоха вътре. От мястото си не можех да видя отвъд портата, защото стените бяха невероятно дебели. Музиката се лееше от този тайнствен вход все по-силно и се опитваше да ме плени със своята странна привлекателност, обещаваща невъобразими неща.

Трудно беше човек да ѝ се противопостави, трудно беше да използвам силата на волята си и да се върна обратно. Опитвах да се съсредоточа върху мисълта за опасност, но тази мисъл не беше достатъчно реална. Накрая успях да се откъсна и да се върна по стъпките си, много бавно, влачейки се, докато излязох извън обсега на музиката. Ала дори тогава обаянието не изчезна, сякаш усещах последствията от наркотик, и през целия си път до дома се чувствах изкушен да се върна и да последвам лъскавите исполини, за да вляза в града.

5 август. Посетих новото измерение за пореден път. Смятах, че мога да устоя на повика на музиката и дори си бях взел памук, с който да си запуша ушите, ако усетя прекалено силно въздействие. Започнах да чувам небесната мелодия от същото разстояние, от което я чувах и преди, и усетих, че ме привлича по същия начин. Този път обаче влязох през отворената порта.